

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Р.Б.

МО «Селенгинский район»

МБОУ Носховская СОШ им.В.Д.Ринчинова

РАССМОТРЕНО:
Методсоветом школы
от «19» июня 2024 г.

СОГЛАСОВАНО:
Замдиректора по УВР
Болхоева С.Д.Б.

УТВЕРЖДЕНО:
Директор школы
В.Д.Золотова
Приказ №6
от «20» июня 2024 г.

Рабочая программа

учебного предмета «Бурятский язык, Базовый уровень»
для обучающихся 6-го класса

у. Зурган-Дэбо. 2024 г.

ТАЙЛБАРИ БЭШЭГ

«Буряад хэлэн» гэхэн курсын ажалай программа хадаа Россиин Федерациин хуралсалай Министерствын тогтоолнууд дээрэ үндэһэлжэ зохёогдоһон хуралсалай программа болоно:

- Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 г;
- Закона Республики Бурятия от 13.12.2013 № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия»;
- Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП«О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);
- Федерального государственного стандарта основного общего образования (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897 «Об утверждении и введении в действие федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования» (зарегистрирован в Минюсте России 6 февраля 2015 г., рег. номер 35915);
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 29.12.2014 г №1644 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г №1897 «Об утверждении федерального государственного стандарта основного общего образования»;
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.12.2015 № 1577 «О внесении изменений в федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897» (Зарегистрирован в Минюсте России 02.02.2016 № 40937);
- Федеральных перечней учебников на 2017/2018 учебный год (утверждены приказом Минобрнауки России от 31 марта 2014 г №253 (ред. от 08.06.2015) с изменениями на 26 января 2016 года «Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования»);
- СанПиНа 2.4.2.2821-10 "Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях"» (утверждены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 г. №189, зарегистрированным в Минюсте России 3 марта 2011 г., рег.номер 19983)

Россин эрдэм хуралсалда шэнэ шэглэлнүүдэй нэбтэрэн орожо, бээлүүлэгдэжэ байгаа мүнөө сагта Байгалай регионй хуралсалай эмхинүүдтэ буряад хэлэ бэшэг шудалгалгада гүнзэгы анхарал хандуулагдана. 1992 оной юниин 10-да баталагдаһан «Буряад Республикын арадуудай хэлэнүүд тухай» Хуулийн ёһоор буряад хэлэнэй гүрэнэй хэлэнүүдэй нэгэн болоод байхадань, тус хэлэндэ олониитын, арад зоной, тэрэ тоодо залуушуулай, хурагшадай хандалга нилээд гүнзэгырнэ. Тиимэһээ багшын үүсхэлдэ, зохёохы ажалда үргэн харгы гаргагдана. Энэ 6 классай программа

бээлүүлэгдэхэдээ, хуралсалай номууд ба дидактическа материалнууд, таблицанууд болон бураад хэлэнэй диск дээрэ үндэһэлжэ зохоогдобо

Бураад хэлэнэй багшанарай, хүмүүжүүлэгшэдэй урда табигдаха шухала **зорилгонууд**:

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһе хууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ;

- хурагшадые Бураад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;

- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлэе хэрэглүүлжэ хургаха;

- арадайнгаа түүхэ, аман зохоолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хугжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, бураад үндэһе яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Тус зорилгорнуудһаа дулдыдан, бураад хэлэ заажа байһан багшанарай урда иимэ шухала **эрилтэнүүд**табигдана:

1. Нэн турүүн түрэлхи хэлэе заажа байһан багша хадаа өөрөө хэлэ бэшэгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо бураад хэлэнэй саашанхи хүгжэлтын гол зорилгонуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо ёһотой;

2. Хурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша бураад хэлэ заалгы тусэблэхэ;

3. Хуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ хурагшадай мэдэсэ шадабариин хэмжэээ элирүүлхэ зорилготойгоор хэдэн ондоо түхэлэй шалгалтын хүдэлмэринүүдые дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантнуудые, зохёолго ба найруулгануудые бэшүүлжэ, тестнүүдые дүүргүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулжа болохо; аман шалгалта үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудые шагнаха; хөөрэлдөө эмхидхэхэ болон бусад эдэ даабаринуудые дүүргэлгын дүнгүүд хурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтые гү, али программын эрилтэнүүдһээ гээгдэлхэ зүбөөр гэршэлдэг. Эндэһээ уламжалан, багша класс бүхэндэ хурагша бүхэнтэй хуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

4. Хурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиимэһээ хэшээлэй алишье шатада хурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудые дүүргүүлхэ.

5. Хурагшадые хургаха, хугжөөхэ, хүмүүжүүлхэ зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, уран зохёолой хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб онол аргуудуудта, жэшээлхэдэ: интегрированнэ аргаар гэхэ гү, али заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бээлүүлэгдэхэ ушартай. Эндэ 2006, 2011 онуудта гараһан «Бураад хэлэнэй сахим хураха ном» (электронно ном) доторхи тон баян, хэрэгтэй материалнуудые зүбөөр бэе бээтэйншэ тааруулан холбожо шадабал, багшанарташье, хурагшадташье нилээд аша үрэтэй ба һонирхолтой байха.

6. Хэлэлгын культура (соёл) дээшэлүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ, зохёохы ба холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүдые хэшээлэй алишье шатада хараалха, түсэблэхэ.

7. Хурагшадые хургалга, хүгжөөлгэ, хүмүүжүүлгын зорилгонуудые сагай эрилтэдэ таарамаар бээлүүлхын тула, бураад хэлэ ба уран зохёол заажа байһан багшанар өөрынгөө эрдэм мэдэсые, дүй дүршэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, методикодо, психологидо ба дидактикада бии боложо, хэблэгдэжэ байдаг эрдэмтэдэй, шэнэдхэгшэ багшанарай шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдые, шэнэ дурадхалнуудые ба түрүү дүй дүршэл үзэжэ, шүүмжэлжэ, ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлжэ байха.

Бураад хэлэнэй, тэрэниие шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтые хараадаа абан, Россин эрдэм хуралсалай түсэбые (учебный план) баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Бураад хэлэнэй» стандартта тааруулан, программа зохёогдобо.

Зорилгонууд

1. *Хурагшадые литературна хэлэндэ хургалга.* Абьянуудые зүбөөр үгүүлхэ, үгэнүүдэй лексическэ удхые зүб ойлгохо, удхын сохилто зүбөөр хэрэгдэхэ дадалтай болгохо. Мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһэн үгэнүүд хуури байраяа зүбөөр олоһон, удхынгаа талаар бэе бээтээ зүбөөр

холболдонхой байха ёһотой. Нютаг хэлэнэй онсо илгаануудта анхаралаа хандуулха: алибаа нютагта тус үгыг гү, али абяаг иигээд үгүүлдэг, харин литературна хэлэндэ иимээр үгүүлдэг гэжэ зэргэсүүлэн ойлгуулха шухала.

2. *Нурагшадай үгын нөөсые арьбажуулга ба мэдүүлэл зохёолгыг хүгжөөлгэ.* Уран зохёол, сонин, сэтгүүлнүүдыг уншадаг нурагшын хэлэн тодо сэбэр, үгэ баянтай, мэдүүлэлнүүдыг зүбөөр найруулха дадалтай байдаг. Хүшэр удхатай үгэнүүдыг ойлгуулжа хэрэглүүлхэ шухала, словарна хүдэлмэри хэшээл бүхэндэ эмхидхэгдэжэ байха ёһотой. Хэрбээ нурагшада ойлгогдосогүй үгын байбалнь, «Буряад хэлэнэй сахим нураха ном» соо «Толи» гэхэн бүлэг нээбэл, багшанарай ба нурагшадай хэрэглэхэ 14 зүйлэй толинуудыг ашаглан, хэрэгтэй үгэнүүдэй зүб бэшэлгэ, оршуулга, тайлбаринь олдохо аргатай.

3. *Холбоо хэлэлгэдэ нуругалга.* Буряад хэлэ заалгын гол зорилгонуудай нэгэн – хүнүүдэй хоорондоо харилсаха арга боломжо гүнзэгьүүлгэ, һанал бодолоо зүбөөр, үгэ баянтайгаар дамжуулха шадабари хүгжөөлгэ. Энэ шадабари болон дадал буряад хэлэнэй, уран зохёолой ба дунда нуругулида үзэгдэжэ байгаа бүхы предметүүдээр хэшээлнүүдтэ хэлэлгэ хүгжөөхэ элдэб дабаринуудыг нурагшадаар дүүргүүлхэдэ бэхжүүлэгдэдэг. Зохёолго болон найруулга бэшэхын тула нурагшад хүдэлмэрингөө сэдэб зүбөөр шэлэн олохо, гол удхыень тодоор ойлгохо, юрын гү, али орёо түсэб зохёожо шадаха дүршэлтэй болохо ёһотой. Үгэнүүдэй удхыг, тэдэнэй холбоог, хэлэлгын уран аргуудыг зүбөөр хэрэглэхэ. Оролто хубия – шухала хубида, түгэсхэлдэ гуримтайгаар шэнжэлэн оржо, зохёолгоёо бэшэхэ.

Түсэблэн үр дүнүүд үзэхэ нурулсалай курста

Шухала шадабаритай ба дадалтай болголго

Зургаадахи класс дүүргэхэдэ, нурагшад иимэ шадабаритай болон дадалтай болохо ёһотой:

- Олон удхатай үгэнүүдэй илгааг мэдэхэ, хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэхэ. Словарь хэрэглэжэ, хүшэр үгэнүүдэй тайлбари хэжэ шадаха.
- Зургаадахи класста үзэн хэлэ үгын хубинууд ба тэдэнэй грамматическа шэнжэнүүдыг һайнаар мэдэхэ. 6 класста үзэн хүшэр үгэнүүдэй бэшэгэй дүримүүдыг мэдэхэ, хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха.
- нурагшад юмэнэй, тэмдэгэй, тоогой нэрэнүүдыг, дайбар үгэнүүдыг хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха зэргэтэй.
- Орёо түсэб зохохо. Дэлхэйн байгаалида гү, али ямар нэгэн юмэн тухай тобшоор, зүбөөр юрэ хөөрэхэ, бэшэхэ.
- Сочинени бэшэхэ материалаа суглуулха, зүбөөр һанал бодолоо удаа дараалан бэшэхэ шадабаритай болохо.

Тус программа соо лексикологи ба фразеологи гэхэн сэдбүүдтэ онсо нуури үгтэнэ. Буряад хэлэнэй үгын баялиг, тэрэниг баяжуулха гол аргууд, хэлэнэй уран аргуудыг: эпитет, метафора, синекдохэ, гиперболэ – эдэ бүгэдыг нурагшад эдэбхитэйгээр хэрэглэжэ нураха ёһотой. Лексикологёор мэдэсэнүүд морфологи, синтаксисыг шудалха үедөө нэмэгдэхэ, бэхжүүлэгдэхэ. Буряад литературын хэшээлнүүдтэ зохёолой хэлэнэй шүүмжэлгэ хэхэдэ, лексикээр хүдэлмэри ябуулагдаха болоно. Түрэл хэлэнэйнгээ арга боломжыг, тодо, хурса, ураниг улам бүри дүүрэнээр хэрэглэжэ нургаха шухала. Нурагшад лексическэ шүүлбэридэ нургаха хэрэгтэй.

Морфологи шудалан үзэхэдөө, нурагшад үгын бүридэл ба үгын бии болодог аргуудтайг танилсана. Үгын удхата хубинууд – үндэн ба залгабаринуудай үүргэ тухай, үгэнүүдыг холбодог арга зэбсэгын болохо залгалта тухай ойлгосон нурагшадта үгэхэ, үгыг ганса бүридэлөөр шүүлбэрилжэ нураха бэшэ, мүн баһа ямар үгэнөө яагаад бии болоһыг ойлгуулха шухала юм. Үгын бүридэлөөр ба үгын бии бололгоор шүүлбэридэ наринаар хандаха, зүб бэшэлгэтэйн холбоотойгоор хараха. Хэлэлгын хубинуудай морфологическа шэнжэнүүдыг ойлгон, тэдэнэй хоорондох адли ба ондоо зүйлнүүдыг мэдэжэ абаха зорилго табигдана.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ судалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатаа сугтаа һуралсалай проблемнэ асуудал яаж шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ һураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойронин судалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идейнь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохи холбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол амин ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог үг, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнууды табиха.

Энэ программа соо буряад арадай соёл, болбосорол, түүхэ, абари зан, ёһо заншал гэхэ мэтэ ойлгосонууд багаһанаар оруулагданхай.

1. Буряад хэлэнэй грамматика сомороор, хуряангыгаар үгтэнхэй. Жэшээлхэдэ: морфологи ганса 6-дахи класста үзэхэ, синтаксис 7-8-дахи классуудта үзэхэ.

2. Бэшэгэй дуримүүд тобшоор, богонёор үгтэжэ, тэдээндэ тааруулан, мэдүүлэлнүүд гол түлэб уран зохёол болон арадай аман зохёолһоо абтаа.

3. Энэ шэнэ ном соо темэ бүхэнэй удаа упражненинүүд, даабаринууд дурадхагдана.

Программын байгуулга (бүридэл) ба удха

Оролто хэшээл. Буряад хэлэн- Буряад Республикын гүрэнэй хэлэн (1 час)

Табадахи класста үзэхэнөө дабталга (6час)

Дабтагдаха сэдбүүд:

Фонетикэ, графика, бэшэгэйдүрим.

Лексикэ.

Үгынбүридэл.

Үгынбиибололго.

Темэ дабталга, бүридхэл.

Шалгалтын диктант

Фразеологи (4час)

Фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо.

Фразеологическа тааралнуудай гол шэнжэнүүд.

Ямар хэлэнһээ абтаһан үгэб гэжэ мэдэхэ болохо.

Абтаһан, нютагай, мэргэжэлтэнэй, хуушарһан үгэнүүдые илгаруулха шадабаритай болгохо.

Һурагшад хэлэлгэдэ фразеологическа тааралнуудые хэрэглэжэ һураха уялгатай.

Хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосо (2 час)

Морфологи.

Хэлэлгын хуби тухай ойлгосо.

Бэеэ дааһан хэлэлгын хубинууд.

Тухалагша хэлэлгын хубинууд.

Тусхай хэлэлгын хуби.

Юумэнэй нэрэ (28 час)

Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга.

Юумэнэй нэрын удха шанар ба грамматическа гол тэмдэгүүдын.

Юумэнэй нэрын синтаксическа үүргэ.

Юумэнэй нэрые хандалга болгон хэрэглэлгэ.

Юумэнэй нэрэнүүдэй хүниие ба юумэнүүдые тэмдэглэлгэ.

Тусхайта ба юрын юумэнэй нэрэнүүд.

Газар зүйн нэрэнүүдые (түби дэлхэйн, нуур далайн, хада уулын, орон нютагай, город тосхоной, талмай, гудамжа мэтын нэрэнүүдые), түүхын ушаралнуудай, һайндэрнүүдэй, дурасхаалта үдэрнүүдэй нэрэнүүдые ехэ үзэгөөр эхилжэ бэшэлгэ.

Ном, дэбтэр, газетэ журнал, зураг, кинофильм, зүжэг, литературынын ба хүгжэмэй зохеолнуудай нэрэнүүдые ехэ үзэгөөр эхилжэ бэшэлгэ.

Эдэ нэрэнүүдые кавычкаар текст соо илгалга.

Нэгэнэй ба олоной тоо.

Зохилдол.

Падежэй залгалтануудай һууриин зөөлэн хашалганай, дифтонгын, удаан ба сохилтотой аялганай, хэлэнэй узуурай хашалганай удаа түхэлөө хубилгадаг ушарнууд.

Падежнүүдэй залгалтануудые залгахата, зарим юумэнэй нэрэнүүдэй һуурида болодог хубилалтанууд.

Падежэй залгалтануудые зүб бэшэлгэ.

Юумэнэй нэрын нюурта ба өөртэ хамадал, тэдэнэй залгалтануудые зүб бэшэлгэ.

Хэрэггүй газарта нэгэ үгээ дабтахагүйн тула дүтэрхы удхатай юумэнэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соогоо хэрэглэжэ шадаха дадал.

Падежнүүдэй ба хамаадалай залгалтануудые зүбөөр хэлэхэ, бэшэхэ шадабаритай болгохо

Тэмдэгэй нэрэ (10час)

Тэмдэгэй нэрын удха ба грамматическа шэнжэнь.

Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд.

Тэмдэгэй нэрын бии бололго.

Тэмдэгэй нэрэ бии болгодог суффикснуудые зүб бэшэлгэ.

Тэмдэгэй нэрэнүүдые зохилдуулха, хамаадуулха шадабаритай болголго.

Дүтэрхы удхатай тэмдэгэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соогоо хэрэглэлгэ.

Тоогой нэрэ (10час)

Тоогой нэрэ тухай ойлгосо.

Тоолоһон, дугаарлаһан, баглуулһан, суглуулһан тоогой нэрэнүүд.

Тоолоһон тоогой нэрын һүүлэй хашалган.

Дугаарлаһан, баглуулһан, суглуулһан тоогой нэрэнүүдые бии болгодог суффикснуудые зүб бэшэлгэ.

Юрын ба бүридэмэл тоогой нэрэнүүд.

Хэлэлгэ соо баглуулһан тоогой нэрын хубаарилһан ба баглуулһан удха шанар зүбөөр хэрэглэжэ шадалга.

Тоолоһон, дугаарлаһан, баглуулһан тоогой нэрэнүүдые элирхэйлэгшэ, суглуулһан тоогой нэрые нэрлүүлэгшэ болгон хэрэглэлгэ.

Тоогой нэрэнүүдые зүбөөрүгүүлэлгэ.

Тоогой нэрэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэлэхэ, бэшэхэ шадабаритай болгохо.

Түлөөнэй нэрэ (10 час)

Түлөөнэй нэрэ тухай ойлгосо.

Түлөөнэй нэрэнүүдэй илгарал.

Түлөөнэй нэрэнүүдые мэдүүлэлэй элдэб гэшүүдэй үүргээр хэрэглэлгэ.

Түлөөнэй нэрэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ.

Түлөөнэй нэрэнүүдые мэдүүлэлнүүдые холболгодо зүбөөр хэрэглэжэ һуралга.

Дайбар үгэ (10час)

Дайбар үгэнүүдэй удха ба грамматическа шэнжэнүүдын.

Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал.

Дайбар үгэнүүдые мэдүүлэлэй ушарлагшадай ба хэлэгшын үүргээр хэрэглэлгэ.

Дайбар үгэнүүдэй бии болохо аргууд.

Дайбар үгэнүүдые мэдүүлэлнүүд соо зүбөөр хэрэглэхэ шадабаритай болгохо.

Дабталга (10 час)

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (12 час)

Үзэһэн текстнүүдые (хуби хубяарнь), хэлэлгын стиль, темэ, холбоотой хөөрөөнэй гол удха дабталга.

Хэрэгэй стиль тухай юрэнхы хөөрэлдэлгэ.

Байгаалие гү, али ямар нэгэн бодото байдалые тодорхойлон харуулһан удхатай юрэ хөөрөһэн текстээр изложени бэшэлгэ.

Шудалан үзэжэ байгаа литературна зохиолой хэһэгээр дэлгэрэнгы ба хуряангы изложени бэшэлгэ.

Хараһан фильмын, зүжэгэй, радиодамжуулгын удхаар өөрынгөө һанамжа оруулалсан, дэлгэрэнгы ба хуряангы изложени бэшэлгэ.

Ямар нэгэн юумые, байгаалие ажаглан хадуужа абаһанаа тодорхойлоһон, мүн зураг хаража бэшэһэн сочинени.

Литературна геройн характеристикэ хөөрөжэ үгэлгэ.

Уншаһан рассказ, шүлэг, статья тухай һанамжаяа бэшэлгэ.

Юрын конструкцитай мэдүүлэлнүүдхээ бүридэһэн багахан рассказые ородһоо буряад хэлэн дээрэ оршуулга.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ

Текст ба тэрэнэй хубинууд тухай ойлгосо үгэхэ.

Текстын хубинуудай лексическэ аргаар холболдолго.

Юрын түсэб.

Темэ (ехэшэг ба багашаг) болон тэрэнэй гол бодол.

Хэлэлгын найруулга тухай ойлгосо.

Яряанай хэлэнэй ба уран зохёолой хэлэнэй найруулга тухай юрэнхы мэдээн.

Юрэ хөөрэлгэ, зураглал ба бодомжололго тухай юрэнхы ойлгосо.

Үзэжэ байһан литературна зохёолоор, диафильм ба кинофильмын, радио болон теле-дамжуулгын удхаар юрэ хөөрэлхэн удхатай дэлгэрэнгы изложени зохёолго ба бэшэлгэ.

Өөрынгөө ябадалда болоһон ямар нэгэн ушарал тухай, мүн зураг хаража, сочинени бэшэлгэ (жэшээн: “Зунай амаралтын нэгэ үдэр”, “Манай экскурси” г.м.).

Юрэ хөөрэлхэн текстын ямар нэгэ хубидань хуряангы изложени бэшэлгэ.

Ямар нэгэ юумые гү, али амитаниие тодорхойлон бэшэлхэн юрэ хөөрэлхэн текстээр дэлгэрэнгы изложени.

Богонихон мэдүүлэлнүүдхээ бүридэһэн бишыхан рассказые ород хэлэнһээ буряад хэлэндэ оршуулга.

Уншаһан рассказ, статья тухай һанамжаяа хэлэжэ үгэлгэ.

Уншаһан зохёолдо табигдаһан асуудалнуудта харюу бэшэлгэ.

Уншаһан номой удхые тобшохоноор хөөрэжэ үгэлгэ.

Ханын газетэдэ тэмдэглэл бэшэлгэ.

Календарна - тематическа түсэблэлгэ

Раздел	Хэшээлэй темэ	Час
5-дахи класста үзэхэнөө дабталга	Аялгануудые зүб бэшэлгэ	1
	Абтаһан үгэнүүд	1
	Х/Х зохёолго «Минии нютаг намартаа»	1
	Фонетическэ шүүлбэри	1
	мэдүүлэлэй шүүлбэри	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
Фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо	Буряад хэлэнэй үгын сан	1
	Тогтомол холбоо үгэнүүдэй шанар шэнжэ, гол түлэбүүд	1
	Онһон, хошоо ба хурса мэргэн үгэнүүд	2
Морфологи тухай ойлгосо	Морфологиин үзэдэг гол зүйл - үгэ	1
	Түрэл үгэнүүд. Орёо үгэнүүд	1
Юумэнэй нэрэ	Эхин классудта үзэхэнөө дабталга. Юумэнэй нэрын удха шанар, морфологическа шэнжэ	1
	Хүниие ба бусад юумэнүүдые тэмдэглэлгэ	2
	Х/Х Байгаалиин зураглал	1
	Тусхайта ба юрын юумэнэй нэрэ	2
	Шалгалтын диктант	1
	Юумэнэй нэрын тоо	3
	Х/Х зохёолго «Һонирхолтой ушар»	1
	Юумэнэй нэрын зохилдол. Һуурида болодог	4

	хубилалтанууд	
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
	Падежэй залгалтануудые зүб бэшэлгэ	3
	X/X Нүхэртөө бэшэг	1
	Хамаадал	3
	X/X оршуулга хэлгэ	1
	Юумэнэй нэрын залгабаринууд	3
	Шалгалтын диктант	1
Тэмдэгэй нэрэ	Тэмдэгэй нэрын удха шанар	1
	Тэмдэгэй нэрын илгарал	2
	Тэмдэгэй нэрын бии бололго	1
	X/X найруулга «Борхоног», зохёолго	1
	Юумэнэй нэрын удхатай болоһон тэмдэгэй нэрэ	1
	X/X зохёолго	1
	Тэмдэгэй нэрын зохилдол	1
	Тэмдэгэй нэрын хамаадал	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
Тоогой нэрэ	Тоогой нэрэ тухай юрэнхы ойлгосо. Тоогой нэрын илгарал	1
	Юрын ба бүридэмэл тоогой нэрэ	1
	Тоогой нэрэнүүдые бии болгодог залгабаринууд	2
	X/X зохёолго «Доржын нүхэд»	1
	Тоогой нэрын зохилдол	1
	Тоогой нэрын хамаадал	1
	X/X найруулга	1
	Тоолоһон, дугаарлаһан, баглуулһан тоогой нэрэнүүдые элирхэйлэгшэ, суглуулһан тоогой нэрэ нэрлүүлэгшэ болгон хэрэглэлгэ.	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
Түлөөнэй нэрэ	Түлөөнэй нэрэ тухай юрэнхы ойлгосо	1
	Түлөөнэй нэрын илгарал.	2
	X/X шүлэгэй шүүлбэри	1
	Түлөөнэй нэрэнүүдые мэдүүлэлэй элдэб гэшүүдэй үүргээр хэрэглэлгэ.	2
	X/X найруулга	1
	Түлөөнэй нэрын хубилалта.	1
	Түлөөнэй нэрын зохилдол, хамаадал	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
Дайбар үгэ	Дайбар үгын удха шанар	1
	Дайбар үгын удхаараа илгарал.	2
	X/X найруулга	1
	Дайбар үгэ бии болгодог аргууд	2
	X/X найруулга	1
	Дайбар үгын хамаадал.	2
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
Жэл соо үзэһэнөө дабталга	Фразеологи дабталга	1
	Хэлэлгын хубинуудые дабталга. Юумэнэй нэрэ	2
	Хэлэлгын хубинуудые дабталга. Тэмдэгэй нэрэ	2

	Х/Х зохёолго ханын сониндо бэшэхэ	1
	Хэлэлгын хубинуудыг дабталга. Тоогой нэрэ	1
	Хэлэлгын хубинуудыг дабталга. Түлөөнэй нэрэ	1
	Х/Х зохёолго ханын сониндо бэшэхэ	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
	морфологическа шүүлбэринүүд	1

Хэрэглэгдэхэ литература

Нурагшын:

1. О.Ш.Цыремпилова, Ц.С.Жанчипова. учебник бурятского языка 6 класс
2. А.Б.Санжаева ««Буряад хэлэнэй грамматикаар таблица»
3. «Буряад хэлэн» электронный учебник бурятского языка «Сансар»
4. Доржиев Д.Д. «Мүнөөнэй буряад хэлэн»,
5. А.Б.Санжаева, Ж.Д.Намтаров, Д.Д.Базарова «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд»
6. Дондуков У-Ж.Ш, Лхасаранова Б.Б. «Учебник бурятского языка»,
7. Намтаров Ж. Д, Санжаева А.Б. «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд болон тайлбаринууд»
8. Намжилон.Л.Б, Жамбалова О.Ц. «Буряад хэлэн»
9. Намжилон.Л.Б «Оюун түлхюур» Цыдыпов Ц.Ц. «Морфологи»

Багшын:

1. Б.Б.Лхасаранова, Л.Б.Будажапова, С.Д.Дондокова «Буряад хэлэн»
2. Ц.Б.Бадмацыренова, Б.И.Батуева «Дүршэлөөрөө хубаалдая»
3. Л.Д.Шагдаров, М.Б.Мункуева «Буряад хэлэн»

4. Б.Б.Батоев «Буряад хэлэнэй бэшэгэй дүримдэ хургаха методико»
5. С.Г.Будаин, Ж.Д, Жамбуева, Я.Ц., Ивахинова, Ц.В.Лубсанова. «Буряад хэлээр тестнууд»
6. «Буряад хэлээр, уншалгаар, буряад литератураар хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ»
7. Б.Б.Батоев «Буряад хэлэнэй бэшэгэй дүримдэ хургаха методико»
8. Батоев Б.Б, Аюрзанайн А.А. «Изложениин текстнүүдэй суглуулбари»
9. Диктантнуудай суглуулбари.
10. Доржиев Д.Д «Мүнөөнэй буряад хэлэн»
11. Монголова Г.С.«Формирование коммуникативной компетенции на уроках бурятского языка и литературы»,
12. Мархаева С.Ж.«Буряад хэлээр тестнууд»
13. Санжаева А.Б. « Буряад хэлээр лабораторно-практическа хүдэлмэринүүд».